

УДК 338.48:316.35:159.823

Г. Скляр

*д-р. екон. наук., проф.,
завідувач кафедри туристичного
та готельного бізнесу,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»*

ЛЮДИНА, ЩО ПОДОРОЖУЄ, ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНИХ ТУРИЗМОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Туризм як вид економічної діяльності пов'язаний із процесами та відносинами забезпечення життєдіяльності людини, яка тимчасово покинула постійне місце проживання і подорожує з некомерційною метою. У цьому контексті людина, яка подорожує, – суб'єкт (учасник) туристичної діяльності, процеси здійснення якої, відповідно, є об'єктом наукової рефлексії прикладних економічних досліджень. Статус об'єкта досліджень людина, яка подорожує, набуває у «чистій» туристичній науці, вітчизняним представником якої є туризмологія. Структура туризмології має міждисциплінарний характер, а її важливий компонент – економіка туризму. У зв'язку з цим своєчасним, на нашу думку, є дослідження процесів формування людиномірного економічного туристичного знання, тому тема статті є актуальною.

Мета дослідження – огляд джерел і процесів формування людиномірного економічного знання у останніх наукових роботах туризмологів.

До сучасних вітчизняних туризмологів належить, насамперед колектив авторів монографії «Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму». У вказаній роботі В.С. Пазенок наголошує на принциповому характері визнання туриста центральним об'єктом туризмології. Філософ-туризмолог стверджує, що «турист є визначальним об'єктом, а теоретично узагальнені знання про особистість туриста – предметом туризмології як науки» [6, с. 24].

Знаний економіст – туризмолог В.Г. Герасименко у статті «Теорія туризму як складова туризмології» наголошує, що туризмологію слід розглядати як «цілісну систему загальних і прикладних наук про туризм і туристичну діяльність», а теорію туризму – як компонент туризмології, її теоретичну основу. Водночас науковець визначає проблематику туризмології – «досліджувати все, що відбувається у сплетінні: людина-подорож-туристична дестинація-навколишнє середовище» [4, с. 178].

Дослідники Л. Д. Божко, Г. В. Балабанов і В. С. Сайчук провели наукометричний аналіз вітчизняних дисертацій з туризму. За даними Л. Д. Божко, захисти дисертацій із туризму відбувалися за 18 науковими напрямками, однак лідерами є економічні, педагогічні і географічні науки [2, с. 14]. Результати дослідження Г. В. Балабанова і В. С. Сайчука показують, що серед лідерів наукового пошуку в галузі туризму і рекреації – дисертації з економічних (52, 2%), географічних (13,8%) і педагогічних наук (10,7%) [1, с. 16]. Наведені результати досліджень історика-туризмолога і географів-туризмологів підтверджують, що туризм насамперед є видом економічної діяльності.

Зокрема, І. С. Бондаренко у статті «Теоретичні аспекти туризму: еволюція підходів і наукових шкіл» подає узагальнену інформацію іноземних авторів і міжнародних інституцій щодо розвитку туристичного знання у період із 1930-х років до 2000-х років. Характер знань щодо туризму на останньому етапі описано у статті як платформу сталого туризму, платформу некомерціалізованих досліджень, етнічну платформу [3, с. 51].

Також О. В. Мілінчук у статті «Еволюція туризму як об'єкта наукових досліджень» аналізує заявлену проблему за період 50 років на основі вивчення англomовних джерел, виокремлює основні етапи становлення концептуального міждисциплінарного підходу до наукового дослідження туризму [5, с. 302]. На останньому, третьому етапі, як зазначає дослідниця, відбулося «просування критичного вивчення туризму, використання інноваційних теоретико-методичних підходів на противагу позитивізму та більш кількісному в дослідженнях бізнес-підходу». Критичний погляд на туризм було розширено до міждисциплінарного дослідження нового рівня: постдисциплінарного підходу. Було сформовано новий відкритий

теоретичний фундамент для туризму, запропоновано концепцію туризму як світового феномену [5, с. 304].

Отже, ми критично оцінили процеси формування людиномірного економічного знання у роботах туризмологів, а також довели, що людина є визначальним об'єктом міждисциплінарних туризмологічних досліджень, у яких вагоме місце посідають економічні дослідження.

Ключові слова: людина, туризмологія, міждисциплінарність, економічне знання.

Список використаних джерел

1. Балабанов Г. В. Динаміка і структура наукового пошуку в галузі туризму і рекреації в Україні: аналітична доповідь / Г. В. Балабанов, В. С. Сайчук. – Київ : НАУ, 2017. – 100 с.
2. Божко Л. Д. Наукометричний аналіз українських дисертацій із туризму (1991–2014) / Л. Д. Божко // Міжнародний вісник: Культурологія. Філософія. Музикознавство. – 2016. – Вип. 1. – С. 11–20.
3. Бондаренко И. С. Теоретические аспекты туризма: эволюция подходов и научных школ / И. С. Бондаренко // Торгівля і ринок України. – 2017. – № 1. – С. 48–54.
4. Герасименко В. Г. Теорія туризму як складова туризмології / В. Г. Герасименко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Вип. 2. – С. 173–180.
5. Мілінчук О. В. Еволюція туризму як об'єкта наукових досліджень / О. В. Мілінчук // Інтелект XXI. – 2017. – № 2. – С. 300–308.
6. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. – Київ : Академія, 2013. – 368 с.